

Udržitelnější veřejné finance

9. října 2025, Praha – Již v průběhu roku 2024 bylo možné spatřit první náznaky postupného zlepšování fiskální nerovnováhy, které se potvrdily i v roce 2025. To v součtu znamená již znatelný nástup cesty k udržitelnějším veřejným financím. Avšak stejně jako loni i letos je potřeba zdůraznit, že nutným předpokladem pro udržení příznivého trendu je zachování změn, které byly nastoleny, a nezhoršování fiskální trajektorie novými nevhodnými příjmovými či výdajovými opatřeními. Vyplyvá to ze Zprávy o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, kterou dnes vydala Národní rozpočtová rada (NRR), a společně se Zprávou o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2024 představila na tiskové konferenci.

České veřejné finance nastoupily v letech 2024 a 2025 cestu k udržitelnosti, konstatovala Národní rozpočtová rada během tiskové konference. Strukturální deficit, jenž je klíčovým ukazatelem pro vyhodnocení situace ze střednědobého pohledu, v roce 2024 dosáhl hodnoty blízko 2 % hrubého domácího produktu (HDP). Obdobnou úroveň lze očekávat i v letošním roce. „Jde o nejlepší výsledek od roku 2019. Musíme ovšem zdůraznit, že bez udržení již prosazených změn a bez dalších konsolidačních opatření, která bude nutné představit nejpozději v návrhu státního rozpočtu na rok 2027, nebude možné návrat k udržitelné dráze veřejných financí zachovat,“ uvedl Mojmír Hampl, předseda NRR.

Konsolidační úsilí vlády mezi lety 2021 a 2025 bylo sice viditelné, ale zůstalo za očekáváním i jejími vlastními předsevzetími. Ze střednědobého pohledu tedy NRR stále nemůže považovat hodnotu strukturálního salda veřejných financí za takovou, která by definovala veřejné rozpočty jako stabilní a zdravé.

Důchodová reforma, dluh a dluhová brzda

Z dlouhodobého hlediska bylo dle NRR dosaženo pozitivní změny v nastavení parametrů důchodového systému v podobě takzvané „malé“ a „velké“ důchodové reformy. Došlo zejména ke zpřísnění podmínek pro přiznávání předčasných důchodů, zpomalení valorizace penzí podle reálných mezd, postupnému navyšování věku odchodu do důchodu nebo snížení náhradových poměrů u nově přiznaných důchodů. Díky tomu došlo v projekcích NRR k výraznému zlepšení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Projektovaný veřejný dluh se na horizontu 50 let snižuje z loňských 217 % HDP na 178 % HDP.

Okamžik nárazu na tzv. dluhovou brzdu se v aktuální projekci oproti loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí o jeden rok přiblížil, a to na rok 2037.

Nové výdaje ovlivní rovnováhu veřejných financí

Dřívější projektovaný náraz na dluhovou brzdu je způsoben zejména vlivem dvou nových druhů výdajů. Prvním z nich jsou zvýšené výdaje na obranu. Ty aktuálně mírně převyšují 2 % HDP, avšak dle haagské dohody v rámci Severoatlantické aliance je bude nutné zvýšit až na 5 % HDP (ve složení 3,5 % vojenské výdaje a 1,5 % výdaje na související infrastrukturu). Jelikož ale nedošlo k rozhodnutí o snížení jiných výdajů či ke zvýšení daňové zátěže za účelem financování obrany, budeme v příštích letech čelit navyšování rozpočtových schodků.

Druhým typem nového výdaje je financování výstavby jaderných bloků v Dukovanech. „Zde je ale situace odlišná. Stát poskytne půjčku entitě EDU II, z níž bude stavba nových reaktorů financována. Jakmile dojde ke zprovoznění jaderných zařízení a prodeji elektřiny z nich vyrobené, začne tato společnost půjčku splácet, a to včetně úroků,“ uvedl Jan Pavel, člen NRR.

To znamená, že poskytnutí půjčky státem se promítne do hotovostního salda veřejných rozpočtů, ale tzv. maastrichtské saldo ovlivněno nebude. Veřejný dluh se však během období poskytování půjčky zvýší. V letech 2037 až 2066 bude následně společnost EDU II, a. s. jistinu splácet a tím pádem by se měl dluh vyplývající z této konkrétní operace opět snižovat.

Rozvolnění fiskálních pravidel

NRR již v loňské Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí avizovala schválení nových fiskálních pravidel Evropské unie (EU). Přestože cílem změny bylo zjednodušení a vyšší srozumitelnost pravidel, dle NRR se stal pravý opak.

Vedle toho se již členské státy EU stihly shodnout na jejich částečném rozvolnění kvůli nutnosti zvýšených výdajů na obranu a neochotě vzdát se alespoň na omezenou dobu jiných výdajových priorit. To vše v situaci, kdy řada zemí EU se již mnoho let nachází ve stavu zjevného předlužení a vyčerpání fiskální kapacity.

„NRR proto nadále považuje péči o stabilitu českých veřejných financí a úsilí o vymáhání národních fiskálních pravidel za své základní poslání. A uvědomuje si také, že příští léta mohou z hlediska těchto jejich zákonných úkolů přinášet výzvy ještě významnější než často turbulentní roky minulé,“ doplnil Petr Musil, člen NRR.

Plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti v roce 2024

Národní rozpočtová rada také vydala Zprávu o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti za rok 2024. V ní vyhodnotila, jak se vládě společně s územními samosprávnými celky v minulém roce dařilo plnit tzv. fiskální pravidla stanovená zákonem o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. NRR dospěla k závěru, že tzv. pravidlo výše dluhu sektoru veřejných institucí bylo plněno. V případě výdajového pravidla (pravidlo strukturálního salda) byl dodržen technický postup při stanovení celkových výdajů sektoru a odvození výdajového rámce a limit strukturálního salda sektoru vládních institucí byl rovněž dodržen. Pravidlo rozpočtové odpovědnosti územních samosprávných celků (ÚSC) bylo až na výjimky plněno. Hranici 60 % výše dluhu ÚSC překračovalo 547 obcí a povinnost snížit svůj dluh v roce 2024 o stanovenou minimální úroveň nesplnilo celkem 11 obcí.

O Zprávě o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí a Zprávě o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti

Národní rozpočtová rada (NRR) dle Zákona o pravidlech rozpočtové odpovědnosti (Zákon) každoročně vypracovává a předkládá Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR (PSP ČR) Zprávu o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí, v níž vyhodnocuje situaci českých veřejných financí ze střednědobého i dlouhodobého hlediska. V prvním případě je klíčovým ukazatelem aktuální výše strukturálního salda, v druhém projektovaný vývoj veřejného dluhu v horizontu 50 let, který modelově ukazuje rozsah dlouhodobé nerovnováhy. Míra naléhavosti řešení obou nerovnováh je pak demonstrován na odhadu roku, kdy při nezměněných příjmových a výdajových politikách hrozí náraz do tzv. dluhové brzdy (55 % HDP).

V souladu se Zákonem NRR rovněž každoročně vyhodnocuje, jak se vládě společně s územními samosprávnými celky dařilo plnit tzv. fiskální pravidla, a to prostřednictvím Zprávy o plnění pravidel rozpočtové odpovědnosti (již taktéž předkládá PSP ČR). NRR v této zprávě hodnotí plnění číselných fiskálních pravidel, a to zejména pravidla limitu výše dluhu (tzv. pravidlo dluhové brzdy) a výdajového pravidla (tzv. pravidlo strukturálního salda) a hospodaření územních samosprávných celků, jímž Zákon definuje dále speciální dluhové pravidlo.

O Národní rozpočtové radě

Národní rozpočtová rada je nezávislý odborný orgán, jehož hlavním posláním je vyhodnocovat, zda stát a další veřejné instituce dodržují pravidla rozpočtové odpovědnosti daná zákonem č. 23/2017 Sb., o pravidlech rozpočtové odpovědnosti. Činnost Národní rozpočtové rady zároveň přispívá k udržitelnosti veřejných financí České republiky a snižuje riziko nadměrného zadlužování státu. Členy Národní rozpočtové rady jsou Mojmír Hampl (předseda), Jan Pavel a Petr Musil. Více informací naleznete na www.rozpoctovarada.cz

Kontakt pro média:

Ing. Tereza Sura
Tisková mluvčí
+420 774 370 366
media@unrr.cz